

Editör'den

Gizem Deniz BÜYÜKSOY*

*Dr.Öğr.Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği ABD, ORCID: 0000-0003-2957-2451

2021 yılının ikinci çeyreğine girdiğimiz bugünlerde, COVID-19 pandemisi ve yarattığı sağlık krizi halen öncelikli sorunlarımızdan biridir. 2021 yılının başından bu yana, aşılama faaliyetlerinin sürdüğü, bununla beraber virüsün hala yayılmaya devam ettiği ve çeşitli varyantlarının ortaya çıktığı bilgisi, dünya gündemini meşgul etmektedir.

Mart ayının sonu itibarıyla tüm dünyada, nüfusunu, en az bir doz COVID-19 aşısı ile aşılama en yaygın biçimde gerçekleştirmiş olan beş ülke; İsrail (%61.2), Birleşik Krallık (%46.8), Şili (%37.3), Amerika Birleşik Devletleri (%32.8) ve Bahreyn (%32.1)'dir (Our World in Data, 2021). Ancak COVID-19'a karşı toplum bağışıklığının oluşturulması ve bulaşın önlenmesi için nüfusun daha büyük bir kısmının aşılama gerektirdiği vurgulanmaktadır. Örneğin Türkiye'de bulaşın durdurulabilmesi için 70 milyon kişinin on dört gün arayla iki doz aşı ile aşılama gerektirdiği tahmin edilmektedir (BAA, 2020). Nisan ayının ilk haftası itibarıyla Türkiye nüfusunun %12.2'si en az bir doz COVID-19 aşısı ile aşılanmıştır (Our World in Data, 2021).

Küresel boyutta uygulanacak kapsamlı bir aşılama uygulamasının; pandeminin sona ermesi için gerekli ve zorunlu olduğu vurgulanmaktadır (Editorial). Tüm dünyada sağlığın sosyal belirleyicilerinden doğan eşitsizlikler, sosyal adaletsizlikler, virüsle ilgili eksik ve yanlış bilgiler, sağlıkla ilgili bilgilerin siyasallaşması, iklim krizi ve sürdürülebilir çevre olanaklarının yetersizliği ve çatışma ve yerinden edilme; aşının dağıtımı ve uygulanması ile ilgili sürecin eşit ve adil biçimde yürütülme başarısını etkilemektedir (Lancet Commission, 2021). Ayrıca Ramazan ayının başladığı bugünlerde, aşılama sürecinin kesintiye uğramaması için bir eylem çağrısında bulunulmuştur. İlgili yayında, Müslümanların Ramazan ayında aşı yaptırma ile ilgili tereddütlerinin olabileceği, aşılamanın kesintiye uğramaması için din görevlilerinin toplumu bu yönde bilgilendirmesi, yine de aşı yaptırmaktan çekinen insanlar için akşam saatlerinde camilerde aşılama yapılması için çağrıda bulunulmuştur (Ali, Hanif, Patel, & Khunti; 2021). Bunun yanı sıra, tüm dünyada aşılamanın genişletilmesi ile ilgili olarak harekete geçen, düşük gelirli ve aşıya erişemeyen ülkelere aşıların ücretsiz dağıtılması için kurulmuş bir organizasyon olan COVAX tarafından, 1-9 Mart arasında 12 milyon doz aşı 29 ülkeye gönderilmiştir (Editorial). Bu gelişme; pandemi koşullarında hem aşı uygulamasının tüm dünyada genişletilmesi hem de ülkeler arası bir dayanışma örneği olması açısından sevindiricidir.

COVID-19 virüsünün özelliklerini, bulaş yolunu ve sonuçlarını büyük oranda öğrendiğimiz bugünlerde, virüsün hastalık geçirildikten sonraki etkileri, yeni bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmıştır. Bu yeni duruma, uzamış COVID (long COVID) ya da post-COVID-19 sendromu adı verilmektedir. Post-COVID-19 semptomları; kronik öksürük, nefes darlığı, görüş ağrısı, bilişsel bozukluklar ve aşırı yorgunluk şeklinde sıralanmaktadır (Venkatesan, 2021). Örneğin yapılan bir kohort çalışmada COVID-19 geçirip iyileşen ve hastaneden taburcu olan hastaların taburcu olduktan altı ay sonra; geçirilmiş COVID-19'a bağlı olarak yorgunluk ve kas güçsüzlüğü, uyku sorunları, anksiyete ve depresyon gibi sağlık sorunları yaşadıkları belirlenmiştir (Huang et al., 2021). Bu süreçte; COVID-19'un hem klinik hem de toplumsal düzeydeki etkilerini ve sonuçlarını gösteren ve sorunlara müdahale yöntemlerinin geliştirildiği araştırmaların planlanması oldukça önemlidir.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi'nin 2021 yılının ilk sayısında "Hastaların Refraksiyon Kusurları ve Gözlük Camlarının Montajında Pupilla Mesafesiyle Montaj Yükseklik Değerlerinin Öneminin Araştırılması", "Karpal Tünel Sendromu Tanısı Alan Hastaların Ağrı Durumlarında Kullandıkları Yöntemler", "Türkiye'de Hemşirelik İkinci Öğretimde Okuyan Öğrencilerin Öğretim Şekline İlişkin Düşünceleri" ve "Gebelerin Prenatal Bağlanma Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi" başlıklı dört araştırma makalesi ve "Üreme Çağındaki Kadınlarda Premenstrual Sendromun Ruh Sağlığına Yansımaları", "Baş ve Boyun Kanserlerinde Risk Faktörleri ve Beslenme" ve "Cerrahi Sonrası Ağrının Yönetiminde Reiki Uygulaması" başlıklı üç derleme makale ile yayındayız. Bilgi ve sevgiyle...

KAYNAKLAR

Ali, S., Hanif, W., Patel, K., & Khunti, K. (2021). Ramadan and COVID-19 vaccine hesitancy-a call for action. The Lancet. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)00779-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)00779-0).

Bilim ve Aydınlanma Akademisi. (BAA) (2020) Türkiye’de COVID-19 salgını durduracak bir aşılama yapılabilir mi? Erişim: <http://bilimveaydinlanma.org/turkiyede-covid-19-salginini-durduracak-bir-asilama-yapilabilecek-mi/> Erişim tarihi: 09.04.2021

Editorial (2021). Access to COVID-19 vaccines: looking beyond COVAX. The Lancet.

Huang, C., Huang, L., & Wang, Y. et al. (2021). 6-month consequences of COVID-19 inpatients discharged from hospital: a cohort study. The Lancet. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)32656-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)32656-8)

Lancet Commission on Health and Human Rights. (2021). Human rights and fair Access to COVID-19 vaccines: the International AIDS Society-Lancet Commission on Health and Human Rights. The Lancet. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)00708-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)00708-X).

Our World in Data web sitesi (2021). <https://ourworldindata.org/covid-vaccinations> Erişim tarihi: 09.04.2021

Venkatesan, P. NICE guideline on long COVID. The Lancet. [https://doi.org/10.1016/S2213-2600\(21\)00031-X](https://doi.org/10.1016/S2213-2600(21)00031-X).